

да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покорвају.

17. априла 1890 г. у Београду.

Јов. Ристић с. р.

Ћ. С. Протић с. р.

Ј. Бели-Марковић с. р.

(М. П.)

*Видео и ставио државни печат,
чувар државног печата,
министар правде,*

М. Кр. Ђорђевић с. р.

*Председник министарског савета,
министар иностраних дела,
генерал,*

С. Грујић с. р.

*Заступник министра војног,
председник министарског савета,
министар иностраних дела,
генерал,*

С. Грујић с. р.

*Министар финансија,
Др. М. В. Вујић с. р.*

*Заступник министра
просвете и црквених послова,
министар финансије,*

Др. М. В. Вујић с. р.

Министар унутрашњих дела,

К. С. Таушановић с. р.

*Заступник министра народне привреде,
министар унутрашњих дела.*

К. С. Таушановић с. р.

Министар правде,

М. Кр. Ђорђевић с. р.

Министар грађевина

М. Јосимовић с. р.

МИХАИЛ М. ОБРЕНОВИЋ III

по милости божјој и вољи народа

ЌЊАЗ СРПСКИ

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ,
ДА ЈЕ ДРЖАВНИ САВЕТ РЕШИО И ДА СМО МИ
ОДОВРИЛИ И ОДОБРАВАМО:

ЗАКОН

о чиновницима грађанског реда и по-
стављању у стање покоја с пензи-
јом свију чиновника у опште:

ОПШТИ ДЕО.

§. 1. Својство дејствителног чинов-
ника задобија се увазом краљевским,
којим се когод поставља на какво ме-
сто у државној служби.

За привремено постављење чиновнике
важе уредбе од 14. Јуна 1845. год.
В. Бр. 886.
С. Бр. 77. и 15. Марта 1849. год

В. Бр. 377.
С. Бр. 54. (Збор. III. стр. 65 и Збор.
V. стр. 17).

§. 2. Од дана наименовања почињу права чиновника, а дужности и с овом скопчане одговорности од дана, кад се уведе у посао догичнога звања.

§. 3. При постављању има се пазити на одлично владање, способност и прибављена нужна знања.

Види чл. 183., 184. и 199. Устава.

§. 4. Они, који су грађанску самосталност уживали, или би је по закону стварали могли, по су под туторство или старатељство стављени, који се одају страстима јавног блуда, пијанчења, картања и томе подобно, или су осуђени на казне, са којима су грађанску част изгубили, не могу се поставити у државну службу.

Странци се могу по одобрењу Краља само уговором примити у државну службу. Трајање уговора, који се према

околностима може обнављати, не сме бити дуже од три године.

Види тач. 3. чл. 183. Устава.

§. 5. Чиновници, при ступању у државну службу, положиће прописану заклетву.

Види чл. 186. Устава.

§. 6. Заклетва је за судије ова:

„Ја Н. Н. заклињем се свемогућим Богом, да ћу владајућем Краљу Н. Н. веран бити, да ћу дужност моју тачно и савесно извршивати, и да ћу се при извршењу правде без призрења на лице, јединствено закона придржавати“.

За административне чиновнике ова:

„Ја Н. Н. заклињем се свемогућим Богом, да ћу владајућем Краљу Н. Н. веран бити и да ћу дужност моју по законима и законим наредбама претпостављених ми власти тачно и савесно отправљати“.

Код овог §. има распис министра правде од 15. октобра 1879 год. бр.

4580. свима судовима, главној контроли и управама казнених завода, који гласи:

„Кад је издат нов Устав земаљски, од 29. Јуна 1869 год. (Збор. XXII, стр. 44.), онда је расписом министра правде, од 29. Септембра 1869 год. бр. 3858. наређено свима на и том суду — свима судским надлештвима, на и тој управи, — контроли — да своје чиновнике поред положене заклетве по закону о чиновницима грађанскога реда од 15. Фебруара 1864. (Збор. XVII, стр. 6.) закуне по §. 6. зак. још и на нов Устав земаљски.

Но како тада није уједно примећено и то: да се и у будуће у случајима заклетве, полаже заклетва и на Устав; то саобразно члану 106. поменутог Устава и §. 6. закона о чиновницима грађ. реда препоручујем — за судове — томе суду да у будуће своје судије заклиње по овој форми заклетве:

„Ја Н. Н. заклињем се свемогућим Богом да ћу владајућем Књазу веран бити, да ћу се Устава савесно придржавати, да ћу дужност моју тачно и савесно извршивати и да ћу се при изрицању правде, без призрења на лице, једино закона придржавати.“

А од административних чиновника, да узима заклетву овакву:

„Ја Н. Н. заклињем се свемогућим Богом, да ћу владајућем Књазу веран бити, да ћу се Устава савесно придржавати и да ћу дуж-

ност моју по законима и законим наредбама претпостављених ми власти тачно и савесно отправљати.“

Ако који од судија или чиновника није досад положио заклетву и на Устав, онда нека га суд накнадно и на то закуне, на заклетву овамо пошље:

(Управама и главној контроли)

тој управи — глав. контроли, да у будуће своје чиновнике заклиње по овој форми заклетве.

(Види горњу заклетву за административне чиновнике).

Ако који од чиновника управе — контроле — није досад положио заклетву и на Устав, онда нека га управа — контрола — накнадно и на то закуне, на заклетву овамо пошље.“

§. 7. Заклетва се полаже само један пут при ступању у службу, у колико законом за какво место или какву струку не би особита заклетва прописана била.

§. 8. При помицању на већа државна звања пазиће се поглавито на способност и дотадашње примерно владање. Године службе не дају никакво право на веће звање, и само ће при једна-

кој способности дужа служба имати првенство.

Види чл. 184. Устава.

§. 9. Ко буде примљен у коју струку државне службе ради практичнога спремања за службу, не добија тиме право, да буде доцније и постављен на какво звање.

ДРУГИ ДЕО.

Дужности и права чиновника.

§ 10. Сваки је чиновник дужан тачно и ревносно испуњавати дужности повереног му звања по законима, уредбама и службеним прописима.

§. 11. Владање чиновника у служби и ван службе и поступање спрема млађих и старијих, мора бити одлично, изображеног човека и чиновника достојно.

§. 12. Надлежно отпуштене налоге својих старијих дужан је чиновник ис-

пуњавати, у ком случају одговорност пада на старијега, који заповеда. По судијама се не може никакав налог издати у томе, како ће дело решити или пресудити.

Види чл. 147. Устава.

§. 13. Нађе ли нижи чиновник, да је отпуштени му налог противзакон, то му ништа на путу не стоји, да заповедајућој власти своје примедбе учини. И у таквом случају смеће задржати налог од извршења само ако ствар не би хитна била. При поновљеном налогу после учињених примедба, дужан је чиновник добити налог без одлагања извршити.

Само што казни законик као злочинство или преступљење забрањује и казни, неће нижи чиновник никад смети да учини на заповест старијега, и дужан је јавити својој вишој власти о тако примљеној заповести.

§. 14. Сваки је чиновник дужан званичну тајну строго чувати. Под званичном тајном разуме се све оно, што

је чиновник у служби и у свом званичном положају сазнао, и из открића чега би се могао успех државне службе осујетити, или би иначе за државу и њене интересе, или за поједине, штетно било.

Ова дужност траје и пошто чиновник из службе иступи, или отпуштен буде.

§. 15. О стварима, које је чиновник у служби сазнао не може на приватно захтевање ни сведочанство издати, без дозвољења своје претпостављене власти.

§. 16. Никаквом чиновнику није слободно без надлежног одобрења и без оправдајућих узрока тако се удаљавати од места своје дужности, да не би могао кад треба на дужности бити. Који противно овоме поступи, а не могне свој изостанак оправдати, казниће се укором, или одузећем плате (§ 41).

Но ако би важан какав посао захтевао, да чиновник буде на дужности, или би још и каква опасност могла отуда произићи, ако чиновник не би био на дужности, па би он ипак дужност

оставио, и узроци, због којих је он тако поступао, не би довољно били оправдани, нарочито још ако је чиновник и до тада био рђавог владања и неуредан у дужности, може се исти предити дисциплинарном суду¹⁾ па суђење.

Али ако без дозвољења од дужности удаљени чиновник не би за осам дана на дужност дошао, а изостанак не би довољним узроцима оправдао, место његово актом министра огласиће се за упражњено.

Оваквим начином огласиће се место за упражњено и оног чиновника, који у месту дужности налазећи се, три дана на дужност не дође, и изостанак свој не оправда. Но ако се чиновник изјасни, да неће никако на дужност да долази, после три дана сматраће се место његово за упражњено.

Код полицијских чиновника за место дужности сматра се: за окружног начелника његов округ, за среског његов срез, а за друге чиновнике начелни-

¹⁾ Види тач. 5. чл. 145. Устава.

штва место окружног надлештва, осим кад по дужности у округ иду, те какав посао врше или средске чиновнике у дужности заступају. Исто тако за средског писара и друге чиновнике средске канцеларије, место је дужности где је средска канцеларија, изузимајући кад и они по дужности у срез излазе.

§. 17. Чиновник, који добивши дозвољење за одсуство, не би за 15 дана по истеку рока на дужност дошао, а не би изостанак свој извинити могао, сматраће се да је дужност оставио, и место његово огласиће се актом министра за упражњено.

§. 18. Чиновник, који добивши какво ново опредељење, на опредељење не оде, или, кад је одређен да какав званичан посао изврши, посао извршити не хтедне, сматраће се да је службу оставио, и његово место огласиће дотични министар да је упражњено.

§. 19. Дозвољење за одсуство даје се само по важној потреби.

Дозвољење за одсуство дају министри у својој струци, а канцеларијском

персоналу државног савета даје сам савет.¹⁾

Само у случају преке, одлагања нетрпеће потребе, могу старешине појединих надлештава давати дозвољење до на три дана, не рачунајући у то и путовање, а потом ће то достављати министру на одобрење; иначе обраћа се онај, који одсуство захтева, са молбом и изложењем потребе доказима поткрепљене, старешини надлештва, а овај ће то са својим мњењем спровести дотичном министру и од њега решење очекивати; но молба за продужење одсуства подноси се непосредно министру.

Правило ово за давање тродневног одсуства односи се и на председника контроле, у смотрењу контролног персонала, и на председника савета, односно канцеларијског персонала савета, и први подноси случај министру правде на одобрење, а други саопштава само случај савету.

¹⁾ Види чл. 98. закона о пословном реду у државном савету.

Осим реченог, старешине надлештва могу на своју одговорност појединим чиновницима према потреби дозвољавати, да по пола дана, или један дан од дужности одсуствују.

§. 20. Ако би чиновник посао, за који је одсуство добио, свршио пре датог му рока, и у свом се месту налазио, у ком дужност своју извршује, онда ће се сматрати да је одсуство престало, и ако не дође на дужност, но чека да му дати рок протече, губи плату за то време.

§. 21. Ако је чиновник за један узрок тражио и добио дозвољење за одсуство, а на други узрок то одсуство употребио, ово пак не би могао довољним узроцима оправдати, казниће се укором, или губитком плате до три месеца.

§. 22. Умножавање послова и распрострањавање посленог круга не даје чиновнику право ни на повишење плате, ни на особите награде.

§. 23. Сваки чиновник дужан је израђивати и оне послове, који му се буду

особито предавали, без да тиме задобија право на особиту накнаду.

Само ако би око тога особите трошкове имао, или би предане му послове изван места свога званичног круга радити морао, имаће право у првом случају на накпаду трошкова, у другим на дијурну и подвозне трошкове.

Но кад се ко пошље изван места своје дужности да врши дужност окружног или среског начелника, или писара, онда ће такав имати подвоз и дијурну до места окружне или среске канцеларије, а потом добија само дијурну без подвозног трошка, за све време вршења дужности.

§. 24. Код посланика, који имају особите додатке на репрезентацију, кад год се нареди да их други за време одсуства заступа, министар ће у исто време према лицу, које посланика заступа, према месту и другим околностима, одредити, колико ће од таквог додатка заступник за време заступања уживати.

§. 25 Сваки чиновник може бити премештен у друго место и на друго звање; но у том случају не може ништа изгубити ни у плати ни у степену и селидбени му се трошкови имају накнадити, ако није по молби својој, или због кривице своје у друго место и на друго звање премештен. Исто тако неће се селидбени трошкови чиновнику ни онда накнадити, ако би између два чиновника једног надлежства проишло сродство по браку до другог степена закључно; у ком случају премешта се без накнаде селидбених трошкова онај, који је сродство произвео.¹⁾

Осим тога ако би се за кога чиновника добило основаног уверења, да у свом делокругу чини злоупотребе, и да би се због његова опстанка у томе месту осујетило ислеђење противу њега, може министар тога чиновника преме-

¹⁾ Види тач. 4. чл. 158. Устава, по коме судија може бити премештен само новим постављењем по својем писменом пристанку; чл. 156. Устава, о премештају судија услед сродства; и чл. 24. зак. о судијама о премештају услед преиначења закона о устројству и распореду судова.

стити по потреби службе без плаћања селидбених трошкова, па тек ако се такав чиновник ослободи као невин или испод суђења, добиће чиновник тај привремено задржани трошак.

(Допуна од 18. децембра 1879. год. Збор. XXXV. стр. 43).

§. 26. Чиновници докле су у дејствителној служби или на расположењу правителства, не могу се ни на какво стално занимање одавати без нарочитог дозвољења своје више власти.

§. 27. Чиновник у дејствителној служби, или на расположењу правителства стојећи, неће смети примати од страних влада поклоне, награде, као и знаке одличја, без одобрења Краља.

§. 28. Сваком чиновнику стоји право, да одрекавши се плате, пензије и осталих користи са службом скопчаних, из службе иступи. У таквом случају дужан ће бити чиновник који иступа:

1., да дужности своје не напусти докле се не одреди лице, које ће их предузети;

2., да послове своје уредно преда.

§. 29. Плату, пензију и остале користи и одличја са службом државном скопчана, не може чиновник изгубити друкчије по за своје кривице пресудом судском, или на начин, који је у овом закону прописан.

§. 30. Под платом се чиновника свагда разуме систематична његова плата. По томе, не могу се рачунати у плату суме на репрезентацију, званично обиталиште, фураж и т. д.

Ови су издаци нераздвајни од звања и са губитком истога или премештајем на друго, отпадају по себи, и не дају никакво право на накнаду.

§. 31. Чиновник, ма којим начином иступао из државне службе, уживаће плату, која му припада до дана коначног разрешења од дужности.

§. 32. У случају смрти престаје право на плату, почем месец дана од дана смрти протече, рачунајући и дан смрти у дан дејствителне плате.

ТРЕЋИ ДЕО.

Привремено удаљавање из службе.

§. 33. Привремено може се чиновник удалити из службе само ако се укине звање, које је имао, или надлештво у коме је дужност отправљао.

§. 34. Овакав чиновник (§. 33.) долази онда на расположење правителства, и докле му се друго место не да, одбијаће му се од плате, ако још нема 15 година службе, 30 процента. Са сваком годином службе преко 15 година умаљавање се одбијаће са 1 процента.

§. 35. Овако на расположењу правителства стојећи чиновник сматра се у свему као чиновник и дужан је радити послове, који му по кадшћо буду предавани, без права на особиту накнаду за то, ако такви привремени послови не би уједанпут занимали чиновника дуже од месец дана; иначе добија потпуно своју плату за цело време рада.

У осталом вреде и овде наређења §. 23. овог закона у свему.

§. 36. На расположењу правителства стојећи чиновник дужан је под условима губитка права на звање примити ново, ма и мање звање, које му се буде дало, (само такво не сме бити ниже од једног ранга од оног звања, у коме је пређе био), и у таквом случају повраћа се у своју пређашњу плату, ако би плата новог звања мања била, и мора му се дати прво отворено место равно оном, које је пређе отпостављао, за које би он имао способности.

§. 37. Министри и посланици, кад их Краљ оппусти, или кад сами из службеног узрока оставку даду, долазе на своје старо место са кога су узети, или друго равно овоме по плати место. Ако оваквих празних места неби било, Краљ их ставља на расположење правителства са целом платом тога места, док се прво равно место по плати не отвори. Но они имају право у сваком случају захтевати, и ово захтевање мора им се уважити, да се у стање покоја поставе с пензијом по годинама службе. Пензија ова одредиће им се

према плати, коју су у овом звању имали, са кога су за министре или посланике узети.

Министрима и посланицима, који пре тога ни у каквој државној служби били нису, ако су десет година у тим звањима провели, па на горњи начин иступе, има се дати звање најмање од хиљаду талира плате, као што ће им се и пензија према овој плати урачунати, ако се по њиховој жељи, или ипаче у пензију ставе. За оне пак, који нису десет година у тим звањима служили, важе уредбе од 11. јуна 1845. године $\frac{\text{В. Бр. 866}}{\text{С. Бр. 577}}$ и 15. марта 1849 године $\frac{\text{В. Бр. 317}}{\text{С. Бр. 54}}$ које о привременим чиновницима гласе.

§. 38. Министри имају право да чиновнике, над којима би какво ислеђење наредити морали, од дужности одлуче докле се ислеђење не сврши ако би нашли, да би опасно или штетно за службу било, да их за то време у дуж-

ности оставе. Но у таквом случају разрешени чиновник ужива потпуну плату, докле се не реши (§. 57.) да се са разрешењем од дужности под суд даде.

ЧЕТВРТИ ДЕО.

Одржање реда у служби.

§. 39. Виша надлештва и чиновници који стоје на челу појединих струка послова имају да одрже ред у служби и међу чиновницима, и да пазе да сваки своје послове уредно и ревностно ради.

За ту цель они имају право, да над нижим чиновницима административне казне употребе.

У случају затрпаног посла због лењости и немарности чиновника, може министар наредити или да други чиновник његове затрпане послове у ред доведе, а он да се међутим на другу дужност употреби, или да друго лице текуће послове његове дужности от-

правља, док он затрпане послове у ред доведе И у једном и у другом случају, подвозни трошкови и дијурна по уредби, овом чиновнику издаће се из плате немарљивога.

§. 40. Административне су казне:

а., писмени укор;

б., одузимање плате до три месеца;

в., губитак селидбених трошкова при премештању;

г., отпуштање из службе.

§. 41. Писмени укор и одузимање плате до 15 дана могу изрицати: председник главне контроле, председници виших и првостепених судова,¹⁾ окружни начелници и старешине подобних надлештава сваки над потчињеним му персоналом.

Исто тако могу старешине и осталих нижих надлештава казнити своје млађе и то:

¹⁾ Види чл. 36. закона о судијама, по коме председници судова изричу над судијама само казну укора, што важи и за истражне судије по чл. 6. закона о истр. судијама. О казни персонала истражног судије важи чл. 12. истог закона.

а., срески начелник своје подручне чиновнике писменим укором и одузимањем плате до осам дана.

У среске чиновнике рачунају се и лекари, било срески било они који су као управитељи болница по срезу; а исто тако и други чиновници који би у администрацијском погледу зависили у срезу од среског начелника; (ова је тачка укинута зак. о уређ. санитет. струке, Збор. 36. стр. 467).

б., старешине телеграфских надлештава, пошта и карантина своје потчињене писменим укором и одузимањем плате до пет дана.

А све старешине ове (а. и б.) при изрицању тих казни, држаће се у осталом прописа у закону о чиновницима, који гласе о дисциплинарном кажњењу.

Осим тога, подлеже казнама прописаним у §. 40 закона о чиновницима грађанског реда и саме старешине појединих надлештава, ако према својим млађима, који су под сумњом да чине злоупотребе, или који су већ

учинили какву кривицу, не врше што им дужност налаже, било под изговором што немају тужбе дотичног лица, било што хоће млађег иначе да заклоне; или ако противно своје уверењу рђавог млађег чиновника старијој власти препоруче.

(Допуна од 28. децембра 1879 год. Збор. XXXV. стр. 43),

А како ове казне, тако и одузимање плате до три месеца, изриче председник државног савета над канцеларијским персоналом савета, министри над персоналом своје канцеларије и персоналом потчињених им надлештава.¹⁾

Да чиновник не добије селидбени трошак, изриче дотични министар; а

да се чиновник из службе отпусти, као ове недостојан, или за исту неупотребљив, изриче дисциплинарни суд.

¹⁾ Види чл. 38. зак. о судијама, по коме министар правде изриче казну укора или губитка плате до 1 месеца над председницима и судијама првостепених судова за немарно вршење дужности, или за недостојно понашање у служби.

осим где закон изреком друкчије наређује.¹⁾

§. 42. Свака дисциплинарна осуда вуче за собом и накнаду трошкова учињених поводом ислеђења кривице. Но ако би поред комисионих трошкова решити се имало још какво грађанско потраживање, као н. пр. накнаде трошкова сведоцима и т. п., а решење о кривици издала би административна власт, то ће се ово грађанско потраживање предати на решење дисциплинарном суду.

§. 43. Службена иступљења и недостојни поступци, због којих ће се чиновник дисциплинарно казнити, у главном су ова :

1., неморално и недостојно владање у приватном животу, као што је опијање, пијанчење, скитање, картање и овима подобна на местима, по друштвима и на начин достојанство чиновника унижавајући ;

¹⁾ Види тач. 5. чл. 145. Устава, односно свију чиновника осем судија, за које важи чл. 40. зак. о судијама.

2., лакомислено задуживање ;

3., нечовечно и преко поступање са подручнима и народом ;

4., рђаво упражњавање своје власти старијег чиновника према млађима, нарочито кад старешина добре и ваљане чиновнике код више власти оцрњује или неспособне и неваљале заклања или препоручује ;

5., немарност и неуредност у долажењу на дужност и у вршењу ове ;

6., непослушност спрема старијих или наредиба претпостављених власти ;

7., свако у злобној намери оговарање поступака или наредиба власти, у канцеларији или пред млађима, у колико неби спадао случај у већи род преступљења, која се казне по казненом закону. Исто тако и подговарање млађих или других лица на тужбу противу претпостављених, или власти у опште ;

8., прављење смутње, свађање и несллагање са друговима у служби ;

9., сви еснафски занати и трговачке радње под својим именом, као и адвоцирање ;

10., у опште кад чиновник:
 а., повреди дужности свога звања;
 б., кад својим владањем и понашањем у службеној дужности, или ван ове, покаже се недостојан уважања и поверења, које његово звање захтева.

(Допуна од 15. јуна 1864 г. Збор. XVII. стр. 23).

§. 44. Казне дисциплинарне не могу се изрећи, докле се не саслуша онај, кога се тиче. Неодговарање на питања сматра се за признање.

У акту, којим се дисциплинарна казна изриче изложиће се чиновнику и његово дотадашње владање и кривице, ако је био кажњен дисциплинарно.

§. 45. Казне дисциплинарне изричу се мање или веће, према мањој или већој кривици, и према дотадашњем добром или рђавом владању.

§. 46. Да чиновник не добије селидбени трошак, министар може решити само онда, ако се чиновник премешта због прављења смутње, свађе, и због несдагања са друговима у служби.

§. 47. Кад чиновник учини дисциплинарно иступљење, почем је двапут у истој години дисциплинарно био кажњен, или кад учини ма и једно али такво дисциплинарно иступљење, које га чини недостојним за државну службу, надлежни министар, по решењу у министарском савету, и односно председник савета по решењу државног савета, може дати таквог чиновника дисциплинарном суду¹⁾ на суђење.

§. 48. Пре него се чиновник по предидућем §-у под суд да, ако се учињено дело неби признањством чиновника у изисканом изјашњењу, или с друге стране довољно доказивало, надлежни министар, и односно председник државног савета, преко министра правде, наредиће, да се исто средством једног или више комесара иследи, како власт, која ислеђење наређује, то за потребно нађе, према величини кривице и другим околностима.

Ако је више комесара, то председник комисије, а ако је само један, онда он

¹⁾ Види трећу напомену код §. 41. овог закона.

не може бити нижег звања но што га има онај, над киме се чини ислеђење.

§. 49. Један комесар онда ће се по правилу употребити, кад је кривица мањег рода, која се може решити административном влашћу, или кад се ислеђење црпи из акта, која по себи дају товољне доказе, или кад се у каквом предмету тражи обавештење, да би се увидело, да ли има основа, да се над каквим лицем отвори ислеђење. Према томе и саслушавање лица са стране може овај комесар чинити само поради бољег обавештења у ствари, просто без формалног испита; по чему и показивање сведока, (које свагда има бити без заклетве) или других лица пред овим једним комесаром не даје никакав довољан доказ, да се окривљени може осудити, нарочито ако би и он сам против њихових исказивања што примећавао.

Ислеђење средством три комесара обично ће се чинити само онда, кад је кривица већег рода, а предмет је по себи замршенији, нарочито ако се са-

слушавањем лица са стране ствар мора ислеђивати.

Ови комесари водиће формално ислеђење као и код суда, сведоке и друга лица, која се по закону могу заклинавати и требају, заклинаће и саслушавати, и њихови испити имају овакву важност као да су код суда чињени.

Учињено ислеђење поднеће се дотичном министру (односно савету) и овај или ће сам предмет решити, ако по закону спада у његову надлежност, или ће начинити тужбу, па такву с дотичним актима поднети министру правде, да је овај дисциплинарном суду пошаље на решење.¹⁾

§. 50. Дисциплинарни суд састојаће се из седам судија, четири замењеника и једног деловође.

Судије поставља Краљ указом на предлог министра правде на једну годину дана; а ако би који у течају те године био постављен, то ће и за њега

¹⁾ Види измену у чл. 60. закона о пословном реду у Државном Савету.

важити постављење до истечења горњег периода.

Лица која су једне године судије била, могу се на ново поставити за судије.

Судије се узимају од виших државних чиновника из места централних надлештава и ни један не може бити нижег звања од судије првостепеног суда.

У случају, кад би који судија био препречен, председник суда позива ког заменика.

Деловођу одређује министар правде.

Кад је председник спречен заступа га најстарији члан.

Како судије тако и деловођа врше ову дужност бесплатно.

Види тач. 5. чл. 145. Устава, по коме Државни Савет суди државним чиновницима као дисциплинарни суд, придржавајући се чл. 60. 61., 62., 63., 64. и 65. закона о пословном реду у државном савету.

§. 51. Оптужени чиновник има право захтевати, да се онај судија дисциплинарног суда од суђења искључи, за кога

би могао навести узроке, који беспристрасност судије у сумњу доводе.

Исто тако и судија дисциплинарног суда има сам захтевати, да се искључи од суђења, ако би због каквих узрока држао да не треба у суђењу да учествује.

Како оптужени, тако и судија, могу ово искључење тражити, одмах у почетку ислеђења или суђења. И суд ће дисциплинарни према томе решити, има ли места искључењу или нема.

Решење дисциплинарног суда одмах је извршно.

§. 52. Суд дисциплинарни скупља се на позив министра правде, учињен преко председника суда, коме се и сва акта о кривици предају.¹⁾

Он решава на основу чињеног ислеђења; но где сам за потребно нађе, или на захтевање оптуженог, може наредити, да му и оптужени и сведоци лично предстану, или да се сведоци код дотичног првостепеног суда испитају.

¹⁾ Ова тачка не вреди према тач. 5. чл. 145 Устава.

Ако сам саслушава сведоке, претходно ће их заклети, ако би се они по закону могли заклети. Саслушање и сведока и оптуженога бива усмено, и само њихова главнија казивања, која се односе на решење ствари, изложиће се написмено, које ће одоверити председник и деловођа.

Он решава по вишини гласова, које председник, почињући од најмлађег, прикупља.

При решавању суд ће имати у виду нарочито интересе државне службе и одржање реда у истој; и по томе при решавању дисциплинарни суд неће бити обвезан држати се положених правила о доказивању, него ће по свом слободном из укупног ислеђења и доказа приљеном убеђењу, пресудити, у колико ће обвинење за основано и доказано узети.

Ако суд нађе да је дело такво, по коме се чиновник, као службе државне недостојан или за ову неупотребљив, има из службе отпустити, он ће тако и решити. А ако нађе да дело мању

или никакву дисциплинарну казну не заслужује, он ће га према томе или на мању казну осудити, или од сваке казне као невина ослободити.

У предметима, где би се чиновник отпуштао из службе, изрицаће суд пресуду, а ако га нађе за невина, или га осуди на мању казну, издаваће решење, и како у пресуди тако и у решењу излагаће побуђења, на основу којих је ствар онако пресудио или решио.

Поред решења о кривици, дисциплинарни суд решаваће и грађанско питање, ако би се какво што се тиче накнаде трошкова, имало решити са кривицом.

Пресуде и решења потписују све судије са деловођом. Одвојена мњења стављају се такође на протокол.

Пресуде и решења дисциплинарног суда, како по части грађанској, тако и кривичној, одмах су извршна, и суд кад их изрече, спроводи их са свим актима министру правде, који ако је чиновник из његове струке, задржава при себи акта и наређује надлежним начином,

да се решење или пресуда осуђеном достави, и да се изврши. А ако је осуђени из које друге струке, саопштава министар правде, поред спровода акта, случај догичном министру, и овај се стара о томе, да се саопшти и изврши пресуда или решење.¹⁾

Пресуда и решење доставља се оптуженом написмено.

Кад осуђени прими пресуду дисциплинарног суда, може за 15 дана, рачунајући од дана, кад му је то достављено, молити Краља за помиловање, и за то време не попуњава се његово место.²⁾

§. 53. Свака осуда, која се изрече над чиновником, било због иступљења из користољубља учињеног, било због преступљења, које се по прописима казненог законика сматра као бешчастење, вуче за собом губитак службе, и та-

¹⁾ Види чл. 60. закона о пословном реду у државном савету.

²⁾ О важности §. 52. овог закона у опште, види чл. 65. закона о пословном реду у државном савету.

квог ће чиновника догични министар разрешити од службе.

§. 54. Кад се чиновник, не имајући другог имања или прихода осим своје плате, толико задужи, да пријављени дугови пређу његову једно-годишњу плату, и ако такав чиновник није у то стање дошао несрећним каквим случајима, као болешћу, случајима смрти у фамилији и т. д. него више нерасудним начином живљења спрам својих прихода, то ће се он из службе отпустити дисциплинарним судом.

§. 55. Противу осуда нижих административних власти на административне казне, жалити се може министру и односно председнику државног савета за 15 дана, а противу осуде ових, може се обратити Краљу ради помиловања.

Противу осуде среских начелника (§. 41. под а.) даје се жалба окружном начелнику, против осуда осталих старешина (§. 41. под б.) подноси се жалба министру унутрашњих дела, у оба случаја за оно време које је одређено у првом одељку овог §-а.

А против решења окружног начелника, којим је одобрена осуда среског старешине, може се за исто време (први одељак овога §-а) изјавити жалба министру.

Окружни и срески начелници имају право контролисати у своме делокругу све управне чиновнике: поштанске, телеграфске и санитарске.

Они их за примећене неуредности и незаконитости узимају на одговор, па предмет министру на решење шаљу.

Жалбе у предметима административног кажњења у опште дају се оној власти, која је решење издала, па ова жалбу са актима сироводи на размотрење векој власти.

Жалба се може дати и преко поште на повратни реџисис, и онај дан, у који је пошти тако предата, узима се као да је и самој власти дата.

А рок од 15 дана, прописан за то у првом одељку овог §-а рачуна се од дана саопштењч или предаје пресуде или решења и даље свршава се по оном начину као што је прописано за

решење у кривичним делима (§. 15. закона о судском кривичном поступку).

Што је год у закону о чиновницима (у ономе од 15. фебруара 1864. и овоме додатку) о административном кажњењу као праву старешина прописано, то се односи и на одређене заступнике истих старешина кад ти заступници врше дужност истих старешина тако, да и заступници ових старешина могу изрицати административне казне над чиновницима поверених им надлештава.

(Допуна од 28. децембра 1879. год. Збор. 35. стр. 43).

Противу осуде дисциплинарног суда нема места жалби.

ПЕТИ ДЕО.

О поступку са чиновницима, који се због злочинства или преступљења у званичној дужности или ван ове под суд дају.

§. 56. Злочинства и преступљења чиновника, учињена у званичној дужности,

ислеђиваће се онако, као што је казано у §. 48. За приватна злочинства и преступљења, потчињаваће се чиновници ислеђењу и суђењу онако, као и други грађани, само што ће полицијска власт или суд, кад чиновника у притвор стави, известити о томе надлежног министра, како би се учинило наређење у смотрењу службе.

§. 57. Чиновнике због злочинства и преступљења, учињених у званичној дужности, разрешава и под суд даје дотични министар по решењу министарског савета; а за чиновнике главне контроле и канцеларијски персонал савета решава државни савет. Министар правде одређује суд, који ће судити, а власт, која под суд даје чиновника, подноси суду тужбу и акта кривице на пресуђење.

§. 58. Кад би чиновником учињено злочинство или преступљење у званичној дужности или ван ове било такво, да би за државну службу било штетно или опасно или унижавајуће њега у тој задржати до коначног пресуђења кри-

вице, то ће се моћи такав чиновник од дужности разрешити и у томе пресуду очекивати.

У овом случају разрешени чиновник ужива само половину своје систематичне плате; но ако би он имао подмиривати и какав дефект каси, којом државни чиновници рукују, онда ће му се и та друга чест за рачун дефекта задржавати.

На званично потраживање власти суд ће дозвољавати запт или прибелешку на добра оног чиновника, који не би могао ни са задржаном половином плате подмирити недостатак у каси.

Чиновнику, који није од дужности разрешен, ако има штету подмиривати од плате, не може се више од половине задржавати.

За штету чиновник одговара и кад службу изгуби. Ако је не изгуби, а нема одкуда да штету исплати, задржаваће му се половина плате до исплате, а ако је у исцрпљиву стављен, половина пензије.

§. 59. Чиновник како у овом тако и у случају §. 38. од дужности разрешени, не сме без дозвољења никуд на више дана удаљавати се.

§. 60. Ако би под судом бивши чиновник од земаљских судова пресудом за невина оглашен био, онда ако је од дужности разрешен, повраћа се на своје место или друго равно звање, и добија потпуну плату за цело време, за које није уживао.

Ако напротив под судом бивши чиновник буде само из недостатка довољних доказа ослобођен, онда се оставља правителству да према већој или мањој сумњи, која на таквом чиновнику постоји, као и према каквоћи казнимог дела, због кога чиновник под сумњом стоји, може дело таквог чиновника дати *дисциплинарном суду*,¹⁾ да овај реши, хоће ли се такав чиновник и даље у служби задржати или отпустити. Онај, који је с разрешењем под судом био, ако буде из недостатка доказа осло-

¹⁾ Види тач. 5. вл. 143. Устава.

бођен, не добија неуживану половину плате за време док је под судом био.

Ако би из недостатка доказа ослобођени чиновник осуђен био на полицијски надзор, тим самим губи државну службу, и дело се његово неће подносити на решење дисциплинарном суду.

(Допуна од 25. новембра 1868. г. Збор. XXI. стр. 59).

§. 61. Ако би под судом бивши чиновник првостепеним судом осуђен био на лишење звања, то ће се такав одмах од дужности разрешити и ван службе пресуду коначну очекивати; но место његово до коначне пресуде неће се попуњавати.

Плата таквом чиновнику престаје тећи од дана разрешења, и ако би исти коначном пресудом из недостатка довољних доказа био ослобођен, издаће му се половина плате; буде ли пак као невин ослобођен, издаће му се цела плата од времена разрешења док поново дужност не прими.

Половина плате издаваће се и опом чиновнику за кога је суд решио, да се из притвора брани.

§. 62. Кад би се откривало, да је који судија и у опште чиновник мито или поклон примио или у опште захтевао у случајима казним законом забрањеним, ако и преступљење тежег рода било, да би се такав чиновник поред лишења службе и на већу казну по закону осудити имао, даће се предмет редовном суду на пресуђење.¹⁾ А ако се увиди да би казна која ће се изрећи највише доносила лишење службе даће се такав чиновник дисциплинарном суду на суђење.

§. 63. Судије *првостепенних* судова и судије виших судова, за злочинства и преступљења, учињена у суђењу у случајима §§. 109., 120. и 127. казненог законика, не могу се никад потчињавати суђењу дисциплинарног суда, него потпадају под суђење редовних судова, о чему ће изићи особити закон.

¹⁾ Види тач. 3. и 4. чл. 29. закона о судијама.

§. 64. Чиновник, који је осуђен на затвор дужи од шест месеци, без осуде на лишење грађанске части, или на лишење звања, може се опет у службу примити.

§. 65. Чиновник и на најкраће време на затвор осуђен, за време издржавања казне не добија плату.

§. 66. Чиновник, који је неправилним вршењем своје дужности кога општетио, одговара за штету; но у том случају суд неће моћи ни грађанску ни кривичну тужбу против чиновника примити, докле надлежни министар не одобри да се може судити.

(Види чл. 28. и тач. 3. чл. 158. Устава.)

§. 67. Право на тужбу противу судије и у опште чиновника за штету, причињену у вршењу званичне дужности, застарева, ако се не тужи општени за шест месеци, од кад му је штета позната. Но ако је штета из злочинства проишшла, онда застарева по грађанском законнику.¹⁾

¹⁾ Односно судија види чл. 32. зак. о судијама.

Тужба за казано време има се поднети надлежном министру (§. 66). Ако надлежни министар жалиоцу даде право на тражење накнаде, он ће, извештавајући о томе оштећеног уједно извести и министра правде, да одреди суд, који ће судити, ако то не би био сам министар правде, који право на тражење накнаде дозвољава и уједно и суд одређује.¹⁾

Ако оштећени од примљеног дозвољења за тражење накнаде и односно, од кад буде извештен, који је суд за суђење одређен, за три месеца не поднесе суду тужбу, право ће му ипак застарити.

Но ако би министар дао право да може тражити накнаду од једног чиновника, а судови би нашли, да није он одговоран, него други чиновник, оштећеном остаје право за тражење накнаде противу овога, поштујући се на

¹⁾ Види чл. 28. Устава и чл. 27. закона о судијама.

ново другим роковима од шест и три месеца.

(Допуна од 15. фебруара 1868. г. Збор. 21. стр. 3).

Код овог §-а има ово законодавно објашњење:

„§. 67. закона о чиновницима грађ. реда односно застарелости, која је истим параграфом прописана, говори само о тужбама приватних лица, као што се то увиђа и из додатка истог §-а од 15. фебруара тек. године. А што се тиче тражбина правителства, за ове важи она застарелост, која је законом грађанским и другим особеним прописима закона одређена.“

(Ршење од 13. октобра 1868. год. Збор. XXI. стр. 52).

ШЕСТИ ДЕО.

Постављање у стање покоја с пензијом
свију чиновника у опште.

§. 68. Краљ ставља чиновнике у пензију, на предлог министра, по са- слушању министарског савета.

(Види последњу тачку чл. 158., 188. и 189. Устава).

§. 69. Чиновнику, који се само неби због какве кривице под ислеђењем налазио, неће се моћи одбити молба, да се у пензију стави:

1., ако је навршио 40 година служ- бе, или 60 година живота;

2., ако је због телесних слабости, за службу неспособан постао; ¹⁾

3., ако због болести не би могао дуже од године дана своје званичне послове радити. ²⁾

¹⁾ Види последњу тач. чл. 158. Устава.

²⁾ Види чл. 21. закона о судијама.

У свима овим случајима може пра- вителство чиновника у пензију ставити и без његова захтевања.

§. 70. По правителство може и осим случаја у §. 69. изложених чиновника у пензију поставити сваки пут, кад нађе да интереси државне службе то за- хтевају.

§. 71. Право на пензију задобија чи- новник кад 10-ту годину службе на- врши. Чиновник, који је навршио 10-ту годину службе, добија 40 процента своје систематичне плате, као пензију. Са сва- ком даљом годином службе расте пензија за два процента, тако, да онај, који је навршио 40-ту годину службе, или још више служио, добија целу плату као пензију.

За професоре важи, како у свему осталом тако и у смотрењу службе, уредба од 15 фебруара 1858 године В. Бр. 141. (Збор. XI. стр. 47.) с тим, С. Бр. 88. да они навршетком 10-те године службе 40 процента добијају, а са сваком да-

лом годином службе по три процента више у пензију.

§. 72. При рачунању година службе, служиће за основ краљевски акт, којим је чиновник у државну службу постављен. Но ако је чиновник почео служити још у време кад постављање на звање није бивало књажевим актом, онда ће служити за доказ тада у обичају бивши акт, или други достоверени доказ.

Године, које је чиновник провео на местима, која нису као указна од стране државе призната, неће се рачунати у године службе.

§. 73. Године, које је чиновник ван службе провео, неће се рачунати у године службе. На против рачунаће се године, које је чиновник, ма под којом владом, у државној служби провео, као и оно време, за које је чиновник био на расположењу.

Код овог §-а има ово објашњење:

„Чиовнику, који је својеволно оставио државну службу, или кога прави-

телство на основу §-а 76. закона о чиновницима грађанског реда отпусти из државне службе, па том приликом за доондашње време своје службе добије једанпут за свагда из државне касе новчану накнаду, ма под којим именом, ако после буде опет у државну службу примљен и у истој пензионирани, — неће се рачунати за пензију у године службе и оно време прве његове службе, за које је једанпут за свагда новчану накнаду, ма под којим именом из државне касе већ добио.“

(Закон од 4. октобра 1870. год. Збор. XXIII, стр. 122).

§. 74. Пензионар задржава чин, ако га је имао и право да носи униформу.

§. 75. Чиовници, који би због телесне или душевне неспособности у пензију стављени били, постављаће се опет у службу кад оздраве, и биће обавезани да приме звање, које им се да, ако само у степену и плати неби било ниже од њиховога пређашњег.

§. 76. Чиновници, који још нису за-
добили право на пензију а постали би
за државну службу неспособни, или
би се у интересу државне службе из
исте отпустити имали, могу очекивати
од милости правителства, да им се да
каква помоћ, било једанпут за свагда,
које до једно-годишње плате, или годиш-
њим издржавањем, које до 30 процента
њихове плате ићи може, о чему решава
Краљ на предлог дотичног министра,
а по саслушању министарског савета.¹⁾

(Замена од 15. јануара 1876. год. Збор.
XVIII. стр. 1).

§. 77. Наређења овог закона не оду-
зимају правителству могућност, да при
одређивању пензије за особите услуге
отачаству учињене, и особита призрења
обраћа.

§. 78. Нико не може без одобрења
Краља у туђој земљи, у којој мисли
стално живети, пензију уживати. Но
ако би му се одобрило, да може пен-

¹⁾ И код овог §-а важи објашњење стављено
напред код §-а 73.

зију уживати у туђој земљи, где се
стално настанио, одбијаће му се 10
процента.

§. 79. Пензија се губи:

1., у случају смрти, после месец
дана, од дана смрти, као год плата код
дејствителних чиновника;

2., ако пензионар у државну службу
ступи домаћу или какву страну;

3., ако је осуђен због злочинства, или
на затвор дужи од једне године дана,
или због оних преступења и исту-
пљења, због којих дејствителни чинов-
ник службу губи (§. 53.), или ако је
владање његово такво, да на јавну са-
блазну и поругу чиновништва служи, у
ком последњем случају даће се исти
дисциплинарном суду на суђење.

§. 80. Ако би пензионар за дела,
која је за време његове службе у дуж-
ности учинио, судовима земаљским осу-
ђен био, то ће се исти лишавати пен-
зије у оном случају, у ком би пресуда
код дејствителних чиновника гласила на
лишење службе.

§. 81. О породици чиновника и пензионера побринула се држава оснивањем удовичког фонда, о коме наредба има се сматрати као саставни део овога закона. ¹⁾

§. 82. Чиновник, који по осуди дисциплинарног суда или актом министра изгуби службу, ако није пет година провео у служби, не може и даље улагати у фонд удовички; а ако је пет година службе навршио, има право и даље улагати у фонд, ако се за шест недеља, од дана кад изгуби службу изјасни, да ће улагати у фонд, а заиста почне улагати. Но ако он остане само при изјашњењу, а не почне давати улоге, или ако их је почео давати, но престане с давањем, и тако до шест месеци продужи, губи право даљег улагања.

Давање улога чини се непрекидно за цело време, као и код чиновника у служби находећих се.

¹⁾ Види чл. 189. Устава.

Ни првима, који пет година нису служили, ни другима, не враћа се учињени улог.

§. 83. Закон овај ступа у живот од 1. марта ове године.

§. 74. Кад овај закон почне важити, губе закону силу:

1., закон о чиновницима грађанског реда од 24. марта 1861. год. ВБр. 665. (Збор. XIV. стр. 38);

2., уредба од 8. фебруара 1845. год. ВБр. 1065. (Збор. III. стр. 25.);

3., уредба од 13. маја 1853. год. ВБр. 436. (Збор. VIII. стр. 49.);

4., уредба од 19. марта 1860. год. ВБр. 889. (Збор. XV. стр. 323.);

5., решење од 8. децембра 1861. г. ВБр. 2455. (Збор. XIV. стр. 203.);

6., тачка 17. устројења централне државне управе од 10. марта 1862. год. ВБр. 299. (Збор. XV. стр. 95.);

7., решење од 18. марта 1862. год. ВБр. 315. (Збор. XV. стр. 105.); и

8., решење од 11. јуна 1863. год. ВБр. 442.

Препоручујемо Нашем министру правде, да овај закон обнародује, а свима министрима, да се о извршењу његовом старају; властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покорвају.

15. Фебруара 1864. год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

(М. П.)

*Видео и ставио државни печат
чувар државног печата,
министар правде,*

Р. Лешјанин с. р.

*Председник министарског савета,
министар иностраних дела,
И. Гарашанин с. р.*

*Министар унутрашњих дела,
Н. Христић с. р.*

*Министар војни и заступник
министра грађевина,
И. Монден с. р.*

*Министар финансије и заступник
министра просвете и црквених дела,
Б. Цукић с. р.*

*Министар правде,
Р. Лешјанин с. р.*

uv. of.
36417